

• організація виробництва складної (з багатоциклічною обробкою сировини і матеріалів на процесах виготовлення) товарної продукції, промислово-виробничого призначення, а також для домашніх господарств.

Важливим джерелом фінансування інноваційної діяльності мають стати кредити банків. Проблему низьких ставок комерційних банків на кредитування інноваційних проектів має вирішити Національний банк України разом з Верховною Радою України. Одночасно необхідно здійснити концентрацію і фінансових ресурсів підприємств на вирішення інноваційних завдань, проблем техніко-ресурсного забезпечення підприємницької діяльності.

Викладені пропозиції доцільно частково використати під час проведення спільних заходів органів геологічного контролю і податкової служби, що стосуються обстежень суб'єктів господарювання на предмет їхньої фіскальної спроможності, дотримання вимог нормативно-правових актів, що регулюють земле-надрокористування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2001. – 170 с.

2. Смирнов К. А. Нормирование и рациональное использование материальных ресурсов. – М.: Высш. шк., 1990. – 304 с.

3. Соколовская Г. А., Сигарева Т. С. Ресурсосбережение на предприятиях. – М.: Экономика, 1990. – 156 с.

4. Статистичний щорічник України за 1998 рік / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленка; Відп. за вип. В. А. Головка. – К.: Техніка, 1999. – 576 с.

5. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленка; Відп. за вип. В. А. Головка. – К.: Консультант, 2006. – 575 с.

6. Теория статистики: Навч. посіб. / Вашків П. Г., Пастер П. І., Сторожук В. П., Ткач Є. І. – К.: Либідь, 2001. – 320 с.

7. Яблочник А. Л. Общая теория статистики. Под ред. проф. И. С. Пасхавера. Учеб. пособие для студ. экон. спец. вузов – М.: Статистика, 1976. – 344 с.

8. Чепіль М. П. Друге життя родовищ нафти і газу України – міф чи реальність? / Мінеральні ресурси України. – 2008. – № 2. – С. 37–38.

9. Азаров Н. Я., Анциферов А. В., Голубев А. А. и др. Ресурсы угольных газов Украины и перспективы их добычи на современном этапе. – Наукові праці УкрНДМІ НАН України. Вип. 5 (частина 1) / Під заг. ред. А. В. Анциферова. – Донецьк, УкрНДМІ НАН України, 2009. – 526 с.

10. Гулій В. М., Ленігов Г. Д., Озорной Г. І. Перспективи та проблеми використання паливно-енергетичних ресурсів Донбасу в аспекті світових тенденцій технологій. – Наук. пр. УкрНДМІ НАН України. Вип. 5 (частина 1) / Під заг. ред. А. В. Анциферова. – Донецьк, УкрНДМІ НАН України, 2009. – 526 с.

УДК 338.439

ПРОБЛЕМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

І. І. Погоріла

Актуальність проблеми. Харчова промисловість є стратегічно важливою галуззю національної економіки, від якої залежить добробут українського народу. Виходячи з цього її відтворення і розвиток є однією з головних передумов подолання кризових явищ і забезпечення сталого економічного зростання. Ось чому забезпечення стабільного і водночас достатньо ефективного розвитку харчової промисловості – одне з актуальних, невідкладних завдань економічної політики української держави.

Нині склалося важке становище для всієї економіки України і особливо для харчової промисловості, оскільки ця галузь в значній мірі залежить від ін-

ших галузей – машинобудівної, хімічної, нафтопереробної, а також від платоспроможності населення. Харчова промисловість України вимушена конкурувати із сусідніми країнами, де продукти харчування дешевші. Проте у своїй більшості в Україну поставляються неякісні продукти або навіть ті, для яких вийшов строк реалізації, нерідко товари підробляються, а через невідпрацьоване законодавство дуже важко це відслідковувати. Отже, вітчизняна харчова промисловість зазнає значних збитків через те, що продукти недостатньо реалізуються, а тому не отримуються кошти для розрахунків з постачальниками і закупки нової сировини [1].

Проте навіть за таких несприятливих умов харчова промисловість функціонує, здійснюються пошуки шляхів подолання проблем – інвесторів із-за кордону і у власній державі, запровадження нових технологій.

Ступінь розробленості. Актуальним економічним проблемам промислового розвитку присвятили наукові розробки такі відомі українські науковці: О. М. Алимов, О. І. Амоша, Б. В. Буркинський, В. М. Геєць,

Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. Ф. Столяров, А. М. Федоришева, М. І Чумаченко, В. С. Яцков. Окремі питання розвитку харчової промисловості висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема І. Д. Блажа, В. І. Бойка, П. П. Борщевського, О. Б. Буткіна-Сіверського, Д. В. Гака, А. Ф. Гончара, В. Д. Гончарова, Л. В. Дейнеко, С. Л. Дусановського, Б. Я. Панасюка, П. Т. Саблука, І. Р. Юхновського та ін. У дослідженнях учених аналізувалися різні аспекти становлення та інтенсифікації харчової промисловості, її підгалузей, а також пропонувалися теоретичні і практичні рекомендації щодо піднесення рівня господарювання у цій провідній галузі господарського комплексу країни [2; 3].

Метою статті є дослідження організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості, недосконалість якого є, на наш погляд, першопричиною багатьох сучасних негараздів у галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Харчова промисловість – одна з провідних і найбільш інвестиційно привабливих галузей не лише агропромислового комплексу, а й усього національного господарства України, яка поєднує виробництво і промислову переробку сировинних ресурсів рослинного та тваринного походження з реалізацією готової продукції.

Серед інших країн світу Україна має найбільш сприятливі природно-ресурсний і людський потенціал для розвитку харчової промисловості, досить місткий внутрішній ринок споживачів продукції і великий експортний потенціал. Продукція підприємств харчової промисловості експортується в багато країн світу, насамперед у країни СНД, Європи. Зерновим культурам належить найважливіша роль в усіх областях України (48% посівних площ сільськогосподарських культур), тому потужні підприємства з виробництва борошна і хліба розміщені в усіх великих містах. Розвиток бурякосіяння в Україні спирається на потужну технічну базу цукрової промисловості та понад сторічний досвід виробництва якісного цукру. Україна спеціалізується на виробництві плодоовочевих консервів і соків. Основними регіонами, в яких зосереджені сировина і виробничі потужності є Крим, Одеська, Херсонська і Закарпатська області. Олієжирова промисловість спеціалізується на переробці переважно насіння соняшнику. У колишньому СРСР Україна займала перше місце за обсягами виробництва і переробки відповідної сировини, виготовлення якісної рослинної олії.

Проте частка харчової промисловості у ВВП залишається низькою, хоча має тенденцію до зростання. Так, вона становила, %: у 2000–2001 рр. – 4–5,2; у 2002 р. – 5,5; у 2005 р. – 7 [5]. Рівень рентабельності підприємств харчової промисловості протягом 2000–2007 рр. залишається досить низьким – 3,0%.

Обсяги виробництва продукції харчової промис-

ловості в 2008 р. зменшилися на 1,4% в порівнянні з попереднім роком. Суттєве зниження за галузями становить, %: переробка овочів і фруктів – 7,4; виробництво олії та жирів – 15,6; цукру – 13,0; виробництво мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв – 5,4; молочних продуктів і морозива – 2,9. Починаючи з 1992 р. в галузі агропромислового комплексу було залучено 2,1 млрд. дол. США. Обсяг іноземних інвестицій за 2001–2005 рр. зріс у харчову промисловість з 795,7 до 988,3 млн дол. Приріст іноземного капіталу в 2007 р. в цю галузь становив 292 млн дол. США, що майже вдвічі більше ніж у 2006 р. [4]. Основними інвесторами в харчову промисловість є Нідерланди, Кіпр, США, Швеція, Великобританія, Німеччина, Швейцарія, Франція. У структурі загальних інвестицій в економіку країни частка інвестицій у харчову промисловість (станом на 1 січня 2006 р.) становила 14,9% (найвищий показник серед усіх галузей), а в сільське господарство – 2,7% [5].

У системі харчової промисловості створено 20 спільних підприємств. Серед них – акціонерні товариства: «Дніпропетровський олійно-екстракційний завод»; «Роси Буковини»; «Крафт Якобс Сушард Україна» (Тростянецька шоколадна фабрика); «Рейнолдс тобако – Львів»; «Цукринка-2» (на базі Коровинецького цукрового заводу); «Чумак» (на базі Каховської харчосмакової фабрики) та ін.

Харчовими підприємствами України налагоджено ділові стосунки з фірмами США, Англії, Італії, Австрії, Данії. Особливе місце належить німецьким фірмам: «ХПП» – співпраця з підприємствами Закарпатської, Тернопільської областей, міст Києва та Ужгорода щодо створення спільних підприємств з виробництва продуктів дитячого харчування; «БАСФ» – щодо поставки пестицидів і гербіцидів в обмін на патоку; фірми «КРОНЕС», «ЗЕНТУ», «ХУПП-МАНН» постійно співпрацюють з українськими пивоварами. Фірма «ВІЛЬД» на умовах товарного лізингу подала допомогу Київському заводу безалкогольних напоїв «Росинка» в придбанні ліній розливу та фасування безалкогольних напоїв і мінеральної води. Фірма «КН8» поставила Миргородському заводу мінеральних вод сучасне технологічне обладнання на 11 млн. марок, з них на 3 млн. марок – за умовами лізингу. Фірма «Вальтер-Рау» разом з Ужгородським маргариновим заводом створила спільне підприємство, причому німецька сторона вклала 1,5 млн. марок у придбання обладнання для виробництва наливного маргарину.

Основні напрями стимулювання вітчизняних і іноземних інвестицій у харчову промисловість – це розробка регіональних програм стимулювання приватних інвестицій, розвиток ринку цінних паперів, створення вільних економічних зон, придбання іноземними інвесторами акцій вітчизняних підприємств харчової промисловості, страхування інвестицій від некомер-

ційних ризиків, концентрація внутрішніх ресурсів за умови отримання централізованої підтримки для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів тощо.

Харчова промисловість у будь-якій країні, а тим більше в Україні, яка має надзвичайно сприятливі умови для ефективного розвитку, є однією з провідних структуроформуючих ланок всієї економіки, промислового та агропромислового комплексів, ефективного функціонування якої є основоположним чинником економічного і соціального зростання, головною умовою забезпечення підвищення життєвого рівня населення. Всебічне дослідження та узагальнення економічних проблем розвитку харчової промисловості України та її регіонів у ринкових умовах господарювання показало, що ефективного функціонування цієї галузі економіки може бути досягнуто на основі вивчення потреб внутрішнього і зовнішнього ринку в її продукції, платоспроможності споживачів, забезпечення її виробництва за кількісними та якісними параметрами, що відповідають сучасним вимогам науково-технологічного прогресу з мінімальними витратами праці.

Висновки

Для створення сучасної високорозвинутої індустрії харчування країні необхідні капіталовкладення. Фінансування може здійснюватися за рахунок іноземних і внутрішніх інвесторів, амортизаційних відрахувань на відтворення виробничого потенціалу, банківських і податкових кредитів та інших джерел. Капітальні вкладення треба спрямовувати передусім у стратегічні галузі, зокрема в цукрову, олійножирову, плодоовочеконсервну, лікєро-горілчану, виноробну, соляну та інші, які можуть виробляти конкурентоспроможну продукцію для внутрішнього й зовнішнього ринків. З метою стимулювання економічної зацікавленості в інвестуванні харчової промисловості України доцільно на два-три роки впровадити систему пільгового оподаткування нових реструктурованих підприємств галузі, що сприятиме прискореному зростанню обсягів виробництва високоякісних харчових продуктів.

Для подолання негативних тенденцій в розвитку харчової промисловості необхідно посилити державне регулювання ринкових відносин, підвищити ефективність використання ресурсів, розширити державну допомогу господарствам. Держава може здійснювати регулювання ринку через цінову і кредитно-податкову політику, а також через створення відповідних умов

для зміцнення матеріально-технічної бази господарств, удосконалюючи податкову систему і систему інших факторів регулювання ринку, з тим щоб посилити стимули до інвестицій і розвитку науково-технічного прогресу. Доцільно практикувати укладання ф'ючерсних контрактів, пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, забезпечення зустрічного продажу необхідних їм ресурсів за пільговими цінами.

Розвиток харчової промисловості має бути пріоритетним напрямом економічної політики держави. Необхідно зорієнтувати цю галузь на одержання кінцевого результату діяльності всього агропромислового комплексу – забезпечення значного підвищення його ефективності, щоб стати надійним джерелом поповнення державного бюджету і значних валютних надходжень.

Для стабілізації становища харчової промисловості необхідно:

- оновити матеріально-технічну базу, модернізувати виробництво, збільшити обсяги випуску конкурентоспроможної продукції й розширити її асортимент, активізувати роботу щодо залучення іноземних інвестицій та кредитів;
- забезпечити пріоритетність розвитку галузей здійсненням державної фінансово-кредитної підтримки підприємств за рахунок розширення видів кредитування, а також відновлення практики передбачення в державному бюджеті коштів для кредитування міжсезонних витрат підприємств цукрової, олійножирової, плодоовочеконсервної, виноробної та інших галузей;
- продовжувати протекціоністську політику щодо вітчизняного товаровиробника;
- відновити традиційні й освоїти нові зовнішні ринки збуту, зокрема створити за кордоном постійно діючі представництва окремих галузей, підприємств, регіонів та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк П. О. Збереження експортного продовольчого потенціалу України // Економіка АПК. – 2002. – С. 110–113.
2. Дерев'янюк О. Основні напрями системного трансформування харчової промисловості України // Економіка України. – 2000. – №1. – С. 45–50.
3. Кириченко О. До проблеми розвитку харчової промисловості // Економіка України. – 2000. – №10. – С. 82–84.
4. Крисанов Д. Інноваційний фактор розвитку харчової промисловості України // Економіка України. – 2007. – №4. – С. 71–84.
5. Розвиток харчової промисловості України // www.Erudition.ru/printef/id.46081